

ТРИДЕНЬК: РІЧНИК НЕВДОДАТКІВ УКРАЇНИЄННЕ ТРИДЕНЬО

Число 41 (299) рік вид. VII. 1 листопаду 1931 р. Ціна 2 фр. (Ргх 2 fr)

Париж, неділя, 1 листопаду 1931 року.

Про те, що стан совітського транспорту є жахливим, відомо всім давно. І до тих протирічливих заяв совітських достойників, що, мовляв, совіти мають «догнати і перегнати навіть Америку», — ми звикли також. І не трудно звикнути, коли поруч з «побідними» кличами про п'ятилітку совітські газети друкують «признання» совітських володарів про «невиконання плану», про «зрив успіхів» і т. д. Такі речі трапляються лише у совітів.

Так сталося і тепер. 13 жовтня с. р. новопризначений комісар шляхів ССРСР Андреев видав наказа про поліпшення стану залізниць, в якому признається, що «на залізницях помічається явні ознаки зриву успіхів» і «спостерігається цілком недозволені факти замилування очей у відомостях про паристу їзду» («Комуніст» ч. 285 з 15 жовтня 1931 р.). Крім того, «збільшилося недодавання паротягів до поїздів. Збільшився процент попсованих паротягів. Погано виконується план ремонту паротягів, якість ремонту незадовільна. Ремонтні заводи досі не правильно використовують устаткування, немає належної організації праці...» (там же).

Не будемо продовжувати виписування усіх цих «признань» та «гримань» московського комісара шляхів, цих всіх наказів, що їх надруковано на цілій першій сторінці «Комуніста», а спинимо нашу увагу на передовій статті в тому ж числі «Комуніста», присвяченій останньому наказові, і яка для нас представляє особливий інтерес.

Переказавши «своїми словами» останнє розпорядження союзного начальства, «Комуніст» при кінці зазначає: «особливу відповідальність

у здійсненні більшовицьких наказів тов. Андрєєва покладається на залізниці України, що мають виняткову вагу для цілого Союзу». Це «признання» для нас куди цінніше, ніж признання московського сатрапа про розвал совітського транспорту. У словах, що залізниці України «мають виняткову вагу для цілого Союзу», вбачаємо ми неприховане твердження про те, що й сама Україна має «виняткове» значіння для совітів, підтвердження наших позицій, що Україну силою окуповано Москвою. Тим більше, що пише далі «Комуніст», — «залізниці України, що перекидають вугіль, метал, хліб, що багато важать у експорті, повинні працювати, як добре вивірений годинник».

І тому цілком зрозуміло, що вістря наказу комісара Андрєєва повинно в першу чергу спрямувати на українські залізниці, щоб вони працювали, «як добре вивірений годинник», бо ж на них покладається «особлива відповідальність». Яка «відповідальність»? Ясно, що відповідальність за те, щоб вугіль, метал, хліб було своєчасно доставлено Москві, щоб Москва могла своєчасно відправити український вугіль, український метал, український хліб закордон на експорт, щоб мати належні кошти для дальшого панування над Україною, для дальшого її визиску та експлоатації, для того, щоб не тільки залізниці на Україні, а вся Україна у дальшому відданню Москві своєї продукції, працювала як «добре вивірений годинник».

Однак, не тільки «зрив успіхів» на українських залізницях, але й спротив колективізації, невдача «хлібозаготівель», порушення темпу плану п'ятилітки в металургії — все це взяте явно говорить, що Україна працювати на користь Москви не хоче, як «годинник».

Століттями царський уряд хотів звести Україну до ролі «годинника» і століттями використання України «перевіряв», та не дуже повелося — не вдається і нащадкам московської імперії зробити Україну остаточно «перевіраним годинником», не дивлячися на ростріли і Соловки.

Що справді діється в ССРСР?

Існує величезна непримирима протилежність поглядів на те, що діється тепер в Союзі Соціалістичних Республік.

І коли дехто вбачає в рухливій метушливій діяльності цієї держави лише її агонію, є чимало таких, що твердять про величезні її досягнення, про грандіозні перемоги, про безупинний швидкий наступ уперед. Але для того, щоб перевірити, що саме справді там діється нині, не треба влаштовувати модних тепер екскурсій туди та об'їзватися з величезною країною лише через вікно потягу, за вказівками послужливих та ввічливих агентів ГПУ, ні, для цього є інший, легший спосіб.

Ми кажемо за промову генерального секретаря ВКП (б) Сталіна, виголошену 23 червня 1931 року в Москві на всесоюзній нараді господарників.

Коли найвищий чинник панівної комуністичної партії виголошує на нараді господарників велику програмову промову, коли оголошується в такий спосіб бойового наказу головної команди по арміях на господарницькому фронті, на фронті боротьби за виконання п'ятирічного плану, на фронті будівництва соціалізму, то, зрозуміло, для того, щоб сказати щось дуже важливе, щось дуже потрібне.

Отже, добре об'їзавшись з змістом цієї промови, добре дослідивши, простудіювавши всі деталі цього наказу, можна дійти певних висновків, який є внутрішній сучасний стан нашого ворога, окупанта наших земель, які є плани його і перспективи надалі, які шанси є на успішне виконання планів, чому саме потрібно було оголосити цього наказу?

З вступу до цієї промови ясно видно, через що саме виголошено її. Це не є наказ по війську з подякою за перемогу на фронті, це не є наказ, що констатує значне просунення вперед, значне захоплення нових теренів, хоч би навіть ціною великих жертв, великих втрат, — ні далеко ні.

Головний командувач примушений констатувати досить сумне явище на фронті, він примушений зазначити цілковитий неуспіх на може найважливішому відтинкові загального фронту, на фронті вугільної промисловості і чорної металургії.

Ці найважливіші промисловості протягом 5 місяців 1931 року дали, каже він: — «мінімальний» приріст. — «яких небудь 6 відс., а то і менше того». А коли зауважимо, що справжній кепський стан річей на місцевих фронтах завжди доходить до головної команди в прихованому прикрашеному вигляді, що і головна команда, оголошуючи сфідційно ці відомості, теж вважає за доцільніше прикрасити їх, що, коли цей «мінімальний приріст» і є властиво кажучи причина виголошення такої великої програмової промови найвищого політичного керівника країни, то, на нашу думку, сучасний стан у найважливіших галузях промисловості ССРСР можна розглядати не як «мінімальний приріст», а як дуже близький до катастрофального, коли не цілком уже катастрофальний.

Але не будьмо голословні, будемо цілком триматися тез, твержень самого промовця.

Промовець зазначає, що цей незадовільний, і на його думку, стан річей є викликаний ніби-то певними умовами розвитку промисловости. Придивимось ближче, проаналізуємо і ми ці умови. Перша умова незадовільного цього стану, так каже промовець, це питання робочої сили, це, вживаючи большевицької же фразеології, прорив на фронті робочої сили.

Найважливіші підприємства дають «мінімальний приріст» через брак у них робочої сили, у них немає робітників, нема кому працювати.

Промовець пояснює це ніби то цілковитою ліквідацією безробіття в країні і покращання умов життя на селі, чому село і не бажає, як було раніш, іти на роботу до міста, на заводи, копальні.

Отже головна команда змушена констатувати недостатню кількість, брак щереговців, брак гарматного мяса, так потрібного підчас наступу на збудування соціалізму, на виконання п'ятирічки.

Мало того, головна команда змушена констатувати цілковитий крах сучасних умов мобілізації, нового набору, значно поріділі лави бойців зовсім не поповнюються.

Цілком можливо, що з значним збільшенням будування різних підприємств по різних теренах ССРСР та з перекиненням куди потрібно робочої маси, справжніх безробітних чорноробів там залишилося тепер дуже мало, проти цього ми не заперечуємо, але великий сумнів охоплює нас, читаючи в промові Сталіна, ніби то умови життя на селі так покращали, що припинили тяготіння селянина на роботу до міста.

Сміємо думати, коли так тяготіння припинилося, то не через те що умови життя на селі ніби-то покращали, а через те, що умови життя в місті значно погіршали, злидні в місті дорівнялися злидням на селі, добробут міста значно знизився, підупав, не тягне він уже до себе селянство.

Але так чи не так, це вже інша річ, проте робочої сили на підприємствах не вистачає, це факт. Як же запобігти цьому?

Промовець пропонує подвійний вихід з цього.

По-перше, каже він, це «треба негайно перейти на механізацію найважчих процесів праці, розгортаючи цю справу на цілу широчінь». Вбачаємо в цьому твердженні лише гарні, властиві взагалі большевицьким промовам, слова, речення, гасла, але все це ж цілком не є реально. Бо коли немає робочої сили на поточну що-денну роботу промисловости, то де ж взяти її в значно збільшеній кількості для робіт механізування цих підприємств? А головне де ж взяти величезні кошти на запровадження цієї механізації, коли фінанси ССРСР, як відомо, щуктильгають на всі чотири ноги. Відповіді на ці природні запитання промовець не дає.

Значно реальніший і цілком відповідний сучасним большевицьким умовам є другий вихід, це «організовано набирати робочу силу порядком договорів з колгоспами». На перший погляд вираз цей ніби-то нічого особливого собою не являє, а слід до його придивитися по-

ближче, спробувати розшифрувати його, бо зміст його, на нашу думку, не такий вже звичайний. Річ іде, зрозуміло, за робітників некваліфікованих, робітників чорноробів, не хоче село посуватися на працю до міста «самопливом», як було раніш, отже слід зробити це «організовано», не дивлячись на те, що село цього не хоче, слід примусити його. Проведено ж на селі колективізацію, нищиться там куркулів, а під розуміння куркулів по троху підводиться не попереднє, суто економічне, а нове, скоріш соціальне, куркуль, за теперішніх часів, це впертий індивідуаліст, незалежно від свого економічного стану, отже на селі, як казали раніш, або на колгоспах, як треба казати тепер, окремих одиниць вже немає, є маса ще на пів сільського пролетаріату, також цілком окріпаченого, як і міський пролетаріят, але цих колгоспників треба ж оплачувати за новими умовами, а працюють вони, порівнюючи не так багато, за дуже робочої сили на колгоспах, отже слід використати її раціональніше. Тому, трапляється, скажім, десь на Донбасі потреба в великій кількості чорноробів, можна шляхом відповідних «договорів з колгоспами», а краще мовити шляхом директив, наказів з колгоспів десь на Херсонщині перекинути потрібну кількість колгоспників на копальні, відмовитися тут буде вже неможливо, була б це дезерція з трудового фронту з відповідними наслідками.

Не на те поновлено військові селища часів Миколи I в формі колгоспів, щоб могли там цілком позбавлені індивідуальності одиниці щось базікати, обмірковувати, висловлювати свої побажання — дисципліна там така сама, а може ще й суворіша, як за тих часів.

А крім того і для цього самого сільського напівпролетаріату буде це корисне, як не як, а сільська психологія у нього ще залишалася, працюючи ж серед цілком робітничого оточення на підприємстві, він оботреться, відшліфується, цілком опролетаризується.

Ну, а коли б по колгоспах, трапилася потреба знову більшої кількості робочих рук, можна надіслати туди з міста вже суто робітничий елемент, він там трохи і відпочине, і теж добре вплине в пролетарському інтернаціональному дусі на відстале ще населення колгоспів. А оскільки ці перекидання з села до міста і навпаки запроваджуються по цілomu союзу, то можна ж колгоспників, скажім, з Київщини перекинути до Московського району, а робітників звідти — на Україну. Отже в такий спосіб і прерив на фронті постачання робочої сили буде залатано, та і матиме це великі політичні наслідки, опролетаризуючи, інтернаціоналізуючи колгоспників, позбавляючи їх психології селянської, національної.

На такі вже дурні по вищих партійних комуністичних організаціях сидять.

Але на катастрофальний неуспіх в промисловості впливає не тільки брак чорної робочої сили, впливає може ще більше і те, що зник більшовицький ентузіазм, зникло «бурхливе індустріальне піднесення», згасло плем'я прагнення до перемги і то не серед тільки гарматного м'яса, а серед найважливішого елемента — підстаршинського, так би мовити, серед кваліфікованого робітництва.

Бо, справді, чим, як не зникненням більшовицького ентузіазму

можна пояснювати, що кваліфіковані робітники міняють свої підприємства, та як міняють — протягом кварталу на підприємстві міняється 40 відс. їх, каже промовець.

Отже головна команда змушена констатувати як загальне явище факти масової дезерції серед підстаршинського складу, цієї опори кожної армії, змушена констатувати цілковитий підупад духу у цього підстаршинського складу.

Чи можна ж надіятися за такого стану річей на якісь дальші успіхи? Коли серед кваліфікованого робітництва немає ентузіазму будувати соціалізм, будувати свою робітничу державу, коли робиться це тільки з примусу, то мало надій залишається на можливість збудування цього соціалізму, виконання п'ятирічного плану.

В якій же спосіб можна запобігти цьому лихові, цій недвозначній катастрофі?

Коли за стародавніх часів нарід, перебуваючи постійно в злиднях, починав хвилюватися, починав недвозначно вищерювати зуби, цезарі вмילו кидали відповідні гасла, обіцяючи плебсові *panem et circenses* — хліба та розваг. І голодний зубожевілий нарід, тимчасово забуваючи за свої злидні, радісно махав хвостом і вітав цезарів.

У промові Сталіна яскраво кидається у вічі цілком демагогічне ставлення, запобігання перед незадоволеним уже з постійних злиднів пролетаріату, якому уривається терпець, якого слід тому задоволити, потішити хоч би обіцянками. Сталін, що, властиво кажучи, керує всім життям у СРСР, ніби лише тепер, підчас виголошення своєї промови, побачив злиденне життя там робітництва і лише тепер, на словах, починає ніби-то співчувати робітникові, жаліти його, він гостро виступає проти цілком поки-що теоретичної системи зрівняння заробітної платні, так званої «уравніловки», яку ще лише висовують, як проект, прибічники лівого ухилу, цим він приваблює до себе кваліфікованого робітника, водночас озброюючи та настроюючи його проти лівого ухилу, він, у цій цілком, властиво кажучи, непотрібній боротьбі проти теорії, притягає навіть такі авторитети, як Маркса та Леніна, що теж ніби-то обстоювали потребу розрізняти плату некваліфікованого та кваліфікованого робітників, він, щоб здобути симпатії кваліфікованого робітництва, якого, зрозуміло, більше цікавить поліпшення добробуту свого, ніж комуністичні принципи, іде навіть на те, що поступається старим комуністичним принципом — «з кожного за його здібностями, кожному за його потребами», кажучи, що цього принципа можна запровадити в життя лише за часів уже здійсненого комунізму, а тепер, за часів лише будування соціалізму, його другу частину слід замінити на «кожному за його працею», тоб-то недвозначно натякаючи кваліфікованому робітникові на більше винагородження.

А щоб і некваліфікований робітник не залишився непричím, Сталін, відкриваючи Америку, заповідає виробити такі умови, щоб і некваліфікований робітник мав певну надію зробитися кваліфікованим, отже постійною роботою, поліпшити свій стан. Запобігаючи в такий спосіб у своїй промові перед робітництвом, обіцяючи підвищення платні — *panem*, Сталін рухом стародавніх римських цезарів обіцяє пролета-

ріятові і сіrcenses — задоволення не лише матеріяльних його, але і культурних потреб.

Червоний диктатор краще за нас знає психологію багатоміліонного пролетаріату, знає, що ця частина його промови своїми обіцянками розпалить на де-який час робітничий ентузіазм, допоможе тимчасово залатати цей прорив.

А за цією завісою щедрих та багатих обіцянок, зв'язаних з ними надій творитиметься щось значно реальніше. Кажемо, реальніше, бо чи можна ж вважати за реальні ці обіцянки, бо звідки ж узяти колосальні кошти на здійснення їх, ні, реальніше буде, коли відповідні органи влади звернуть належну увагу на коротенький імператив у цій частині промови, а імператив цей брентить виразно «закріпити робітників за підприємством».

І мабуть не помилимося ми, коли незабаром дізнаємося про докінчення, про вдосконалення і тепер уже чинного законодавства про заборону робітникам кидати свої підприємства, а це закріпачення пролетаріату в країні диктатури пролетаріату, очевидно, буде змякчено, замасковано, притушковано якими небудь постановами уряду про збільшення зарплатні, про поліпшення побутових умов то-що з примітками, що це підвищення, поліпшення робітник матиме змогу дістати, лише пропрацювавши певний довгий час на одному підприємстві. Утвориться в такий спосіб своєрідна мілітаризація і міста, і підприємств. Червоні керівники з свого майже 14 річного досвіду добре знають, що обіцяти не значить ще виконувати ці обіцянки.

(Кінець буде)

Гл. Л.

Забутий пам'ятник першої української еміґрації

В листі до відомого українського журналу «Кіевская Старина» від 15 травня 1892 року, (опублікованого в томі XL цього журналу, рік 1893, Київ) князь Олександр Дабижа звернувся до «прихильників та покровителів української історії та старовини» з проханням звернути увагу на «запорозьку святиню на Афоні».

«Бажано було б, — пише кн. О. Дабижа, — аби і наші українці пригадали собі, зрештою, про існування рідного їм монастиря, і власне в цей час, коли «малоросійський скит» потребує новий храм на заміну старому, що руйнується. Не один український прочанин, особливо той, що глибоко відчував свій живий зв'язок з батьківщиною, при відданню цього далекого відірваного кутка України, скаже за це їм щире спасибі».

Дійсно мало кому була, так й ще тепер, відома цікава історія цього «малоросійського Ільїнського скиту», затишного притулку першої української еміґрації XVIII століття. Лежить цей скит на північно-східньому схилі св. гори Афон. Під час відвідин його князем О. Дабижа,

це був ще «живий закуток далекої України, зо всіма її характерними особливостями, з її традиційною привітністю, щиро українською гостинністю, цілковито пересадженою на легендарну землю Греції». В той же час «братія исключительно состояла изъ Малороссіянь», *) а почитенний ея настоятель О. Гавріил — «кровный Черноморець».

* * *

Засновання українського Ільїнського скиту на горі Афоні відноситься до початку другої половини жахливого для України XVIII століття. Сумно було в той час на Правобережній Україні. Середина XVIII ст. по словам істориків: «нагадувала часи Трояна», український нарід терпів «жесточайшія бѣды» **) Релігійні переслідування з боку уніятів досягли нечуваної жорстокости. Уніяти вешталися по Правобережній Україні з військовими відділами, «творили напади, грабіжі і різні нестерпимі біди; людям, які не хотіли переходити в унію — вивертали руки, ноги, рвали рти, забивали кіями до смерти. Почалися нечувані часи, коли уніяти не давали православним хрестити народжених, ховати померлих, коли всім людям марився смертний час і всі чекали на загублення свого життя»***).

Такий стан на Правобережній Україні скінчився, як відомо, роком 1768 — Коліївщиною.

Історики твердять, що не економічні відносини викликали Коліївщину, але виключно релігійні. Також відомо, що особливо діяльну участь у Коліївщині взяли православні ченці різних монастирів, а головне Київських. Ченці, а між ними особливо «ченці-городничі», себ-то управителі монастирських маєтків на волості (часто адміністратори міст) були не тільки організаторами та «інтендантами» гайдамацьких ватаг, але також турбувалися і всіма тими людьми, які шукали у них захисту від жахливих утисків уніятів.

Очевидно, що той, хто взяв яку будь участь у Коліївщині, вже не міг ховатися навіть і на Лівобережній Україні, бо там пильнувала російська влада. Отже багато людей тікало «світ за очі». Допомогали їм у цьому тіж «ченці-городничі», вони видавали «пашпорти» і направляли їх на Волощину, а того, хто хотів зовсім вийти з «світа», того направляли на Афон, в скит, заснований київським ченцем Паїсієм Величковським.

* * *

О. Паїсій Величковський, оден з плеяди славних духовних діячів Старої України (Стеф. Яворський, Ф. Прокопович, Дм. Ростовський-Туптало, І. Горленко і т. и.) походив з м. Полтави. Син пан-отця соборної церкви і вихованець Київської духовної семінарії, Величков-

*) В листі кн. О. Дабижа вживас: Україна, Українець — Малороссія, малороссіянин. Переклад дослівний.

**) Арх. Ю. З. Р. ч. I. т. 2, стр. 120.

***) Там же ст. 216. 329.

Цю гравюру Львівського скиту уміщено в ХІ томі «Кіевской Старини», а також у великому виданні енциклопедії Брокгауза і Ефрона.

ський ще з раннього дитинства виявив нахил до чернецтва. В 17 років він був послушником Любечського монастиря, а через два роки ченцем Медвідівського Миколаївського монастиря з іменем Платона. Тут йому прийшлося перший раз зустрітися з діяльністю уніятів. На людину вразливої ніжної вдачі, жахливі діла уніятів вплинули особливо глибоко. Величковського тягло до самотности, далі од цього суворого несправедливого світу. Довший час він перебуває в Києво-Печерській Лаврі, але очевидно і там не знаходить бажаного спокою та самотности. Він вирішив помандрувати. Де-який час перебуває у Волощині, а в 1746 році прибуває на Афон.

Роскішні чари південної природи зробили на нього, як колись і на Антонія Печерського, велике вражіння. Величковський вирішив назавжди лишитися на Афоні. Оселившись у одній з залишених келій грецького монастиря Пантократора, він приймає друге постриження з іменем Паїсія.

Суворе чернецьке життя, високі моральні якості українського подвижника, в скорому часі привертають на нього увагу. Слава про його життя розходить далеко по-за стіни монастиря і досходить до Києва. Так устанавлюється перший зв'язок. Як згадувалося вище, цей час на Правобережній Україні лютувала унія. Не кожен мав силу та волю витримати нелюдські страждання і, слідуючи за Величковським, голов-но під впливом чуток про нього, спочатку потяглися у далеку дорогу слабші, ті, хто суворим затворницьким життям, у сльозах та молитвах хотів благати Бога за свою безталанну Україну. З часом число їх збіль-

шувался, зв'язок між Київом та Афоном міцнішає. Нарешті число учнів О. Паїсія збільшилося настільки, що з дозволу уряду Пантскратора, він почав будувати скит во ім'я св. пророка Ілії. Скоро про це стало відомо на Україні.

Надійшов 1768 рік. Правоб режну Україну затопило море крові. Боротьба була не рівною — наслідки її, як відомо, були жахливі. Як згадувалося вище, Коліївщина носила характер майже виключно релігійний, і немає нічого дивного, коли після сумного кінця її, число людей, які хотіли залишити цей «світ печали та скорбот» назбиралося багато і всі вони за камовсю ченців-городничих тікали на Афон.

Там, в українському скиті, під чернецькою власницею та веригами схимника ховалася і сувора гайдамацька натура, і вразлива душа українського духовника. Зрештою, після 1768 року емігрантів набралася така сила, що український скит вже не мав змоги ні вмістити, ні прогнати всіх.

Не бачучи виходу з цього положення, О. Паїсій вирішив поділити «емігрантів» на дві частини. Одна залишилася надалі у скиті св. Ілії, а з другою О. Паїсій помагдував у Молдовалахія, шукати нового місця осідку. Там, як настоятель відомої «Нямецької Лаври» Величковський і упокоївся.

Залишаючи скит, О. Паїсій сказав таке пророцтво: «з часом буде у скиті другий Паїсій і при ньому скит ще більше возвеличиться і прославиться».

Довший час справи у скиті стояли зле. Тяжко було суворим гайдамакам при звичаюватися до смиренного чернецького життя. Стан ще більше погіршав, коли, по зруйнуванню Січі, прибували Запорозжці. Сила прийшла їх на Афон. В цей час статут українського скиту між іншим дуже близько нагадував устрій Запорозької Січі. Але в скорому часі на Дунаю заклалася нова Січ. Свої не забули своїх. Велику поміч дали задунайські січовики своєму рідному монастиреві. Поперше, передали скитові лови на Дунаю, дали золота, дали ріжних припасів. Але головне, збудували соборний монастирський храм, в різниці якого хоронилися багаті дарунки, справили розкішні парчеві одяги, шиту золотом, перлами та дорогоцінним камінням плащаницю, велику та малу Євангелію в срібних обкладинках, ріжний церковний посуд то-що. Нараз український скит розбагатів. Але у 1822 році насунулися турки і розгромили цілий Афон, а з ним і скит св. Ілії. Проте справа для українців стояла не так зле, бо було куди тікати. Тогочасний ігумен скиту О. Парфеній, разом з усім чернецтвом, захопивши всі скарби скиту, подалися у Нову Січ. В 1830 році українські ченці знову повернулися у свій закуток.

«Любовь малороссіянь къ родной обители, — пише кн. О. Дабижа, — подъяла ее изъ развалинь и ея обновленныя стѣны стали опять наслаждаться късацкими выходцами съ придунайскихъ и черноморскихъ береговъ».

В 1841 році сповнилося пророцтво О. Паїсія Величковського. Прийшов другий Паїсій і при ньому український скит досяг великої слави та багатства. Цей другий Паїсій походив з Бесарабії із старої

української родини і очевидно мав потрібний характер, бо, як записує кн. О. Дабижа «его строгая дисциплина умѣрила все еще жившій въ козачкихъ сердцахъ братіи духъ стараго своевольства и строптивости».

Приємником цього знаменитого Паїсія II-го був відомий вже нам О. Гаврило «кровний Черноморець», а братія у 1892 році складалася, як знаємо, виключно з українців.

* * *

З дальших чисел «Кіевскої Старини» так і не видно, чи «прихильники української старовини» звернули зрештою увагу на цю «запорозьку святиню». Зараз ми уявляємо собою «другу українську еміграцію». Нас розкидало по цілому світі. Цікаво, може кому з наших пощастить таки навідатися до цього старовинного українського пам'ятника. Цікаво подивитися старі монастирські книжки та записи, розпитати сучасних володарів, записати де-що і оповісти потім нам. Будемо вірити, що колись Україна згадає про цей пам'ятник.

О. Переяславський.

Перуджа

Всі, що люблять мистецтво, чули про Ваннучі, прозваного Перуджином *) про славного вчителя Рафаеля. В дм, щ) Перуджин походить з Перуджі, міста, що лежить десь в центрі Італії не дуже далеко від Флоренції. Цим певно і вичерпуються пересічні знання культурних людей про Перуджу. І от з'являється ідея улаштувати черговий конгрес Унії Товариств для Ліги Націй саме в цьому старовинному місті, яке з маленької крапки, ледве помітної на географічних мапах, перетворюється для всіх делегатів в щось цілком реальне і вже навіки незабутнє.

Бідна місцевість, вкрита виноградною лозою, що в'ється на деревах, навмисне для того насаджених довгими рядами. Широка долина, високі гори, десь на обрії біліє навіть сніг, з узгір'я, на якому лежить місто, широкий прекрасний краєвид, особливо гарний, коли сідає сонце, південне сонце, і кидає на гори і долину свої золоті проміння.

А у вечері ясно, десь на другому кінці долини під високою горою, миготять вогники другого, ще меншого міста: це Ассізі, місто Френциска Ассизького. І цей святий ніби домінує своєю постаттю обвіняною чистою поезією над всією місцевістю.

Тут панує дух італійського середньвіччя. Але Перуджу засновано ще за етрусських часів і досі серед міста існує грандіозна зрка з оригінально складеного нецементованого каміння, це пам'ятка етрусських часів. Прекрасний середньвічний палац домінує над містом. Тут саме Подеста Перуджі відкриває конгрес.

Засідає Рада Унії і потім різні комісії. Найцікавіше для нас те, що діється в комісіях. В невеликому комітеті Сходу Європи, що, як читачі «Тризуба» пригадують собі, був створений два роки тому з ініціативи української делегації, — відбувся цікавий доклад п. Джаніні, голови італійської делегації, великого знавця східних справ. П. Джаніні говорить про конституцію ССРР. Грунтовно розглядаючи різні теорії правників, що вже створено як на Заході, так і в самому совітському союзі, п. Джаніні зупиняється на теорії, що ССРР це є «свого рода Ліга Націй», своєрідність якої полягає в тому, що кожна держава, яка до неї пристає, мусить мати совітський устрій. Але референт проти цієї теорії робить ґрунтовне

*) Перуджин—це той, хто походить з Перуджі.

заперечення: Ліга Націй заснована на принципі свободи приєднання до цього союзу, між тим, як саме цієї свободи бракує ССРСР, бо до цього «союзу» Україна і Кавказ приєднані збройною силою. До того ж юридичній основі цього витвору протирічить цілковито практика життя, яка зводиться до цілковитого централізму. Очевидно цей «союз» з незалежними державами — це тільки вивіска для закордону.

Д-р Кунц (Австрія), великий знавець конституційного права і конституції ССРСР з окрема, дуже яскраво підкреслює різницю між правовим і фактичним становищем в ССРСР. СРСР, як і інші республіки, правно є зовсім незалежні держави, які можуть згідно конституції покинути кожної хвили союз (чого не припускає конституція федеративних держав). Але існує по-за правом елемент зовсім не конституційний: це комуністична партія, що домінує над усім і фактично тримає в руках весь «союз».

Проф. Шульгин підкреслює слова докладчика, що до України й Кавказу, які знаходяться у військовій окупації Москви. Але він так само розвиває ідею д-ра Кунца про протилежність правового і фактичного становища в ССРСР, подаючи відповідні факти що-до договорів, які, напр., совітська Україна підписувала незалежно від Москви за кордоном, а також зупиняючися на питанні державної приналежності совітських підданих та на тексті їх закордонних паспортів.

Доклад п. Джаніні ухвалено видрукувати і розповсюдити серед всіх членів Унії.

На тому ж засіданні Комітету Сходу обмірковувалася справа політичних в'язнів в ССРСР. Річ в тому, що в Будапешті річні загальні збори Унії прийняли на пропозицію української делегації ухвалу доручити Комітетові Сходу скласти рапорта на слідуючі збори про стан політичних в'язнів в країні совітів. Комітет в Перуджі ухвалив методи, згідно з якими цей рапорт має бути складений. Вироблено було низку запитань, які належить поставити всім утікачам з Соловків та взагалі з совітських в'язниць. Допит втікачів, на думку Комітету, мають перевести поодинокі Т-ва для Ліги Націй, саме тих країн, де збігні ці знаходяться. Результат цих допитів може бути, на думку Комітету, видрукованим і з певним застереженнями та переданим Асамблеї Унії. Натурально, це не може бути всебічна анкета, бо немає змоги на місці перевірити все нейтральним людям, але все ж це буде певним матеріалом, складеним під контролем такої міжнародної установи, як Унія. Влада ССРСР, коли вона вважає це потрібним, може подати свою відповідь. При виробленню списку запитань, Комітетові дуже допомогла брошура «Соловецька каторга» видана д-ром Л. Чикаленьком.

Під час засідання Ради Унії і Політичної комісії найбільше зупиняли увагу питання, зв'язані з конференцією про розбрєння, яка має зібратися в лютому 1932 року у Женеві. Але загальних дебатів не було. Обмірковувалися різні технічні питання що-до пропаганди справи про розбрєння серед різних народів. Зате при обміркуванні деяких поодиноких точок траплялися цікаві моменти. Напр. французька та німецька делегації внесли пропозицію подати на слідуючі збори Унії доклад про боротьбу, яка ведеться в світі проти Ліги Націй. Без дебатів тим двома делегаціям доручено було цей доклад розробити. Але тоді забірає слово проф. Шульгин, і звертає увагу майбутніх докладчиків на те, що властиве єдиним справжнім ворогом Ліги Націй є ССРСР і Комітети, що вони мусять через це звернути свою особливу увагу на все те, що діється в цій справі у совітському союзі. Ця репліка викликає живе співчуття у певній частині зборів, що з кожним словом підтримує українського делегата і гаряче йому плескає.

Другий подібний же інцидент трапляється навколо доклада д-ра Кунца про забронювання хемічної і газетної війни. Не дивлячися на певний скептицизм зборів що-до реальності закладення цього роду, всі по-ставилися до пропозиції зі співчуттям. В дебатах італійський делегат п. Венарі заявив, що в Сполучених Штатах він бачив навіть спеціальні військо-

ві відділи для хемичної війни (чи може оборони проти неї?) та звернув, увагу, що особливо розвиває хемичну індустрію, здатну до вироблення відповідних газів, ССРСР.

Український делегат знов інтервенює. Він думає, що це ще не так страшно, коли револьвер лежить в кишені у порядної людини, але справа міняється коли ця зброя попадає до рук розбишаки. Його не дуже лякає те, що в Сполучених Штатах існує відділ хемичної війни, але значно гіршою є справа, що ця зброя попала до рук ССРСР. Це правда, що специфична хемична індустрія там так само розвинулася. Але хто її збудував? Чи здібні на це ті, що панують на руїнах, ними сотворених? Чи вони були в стані розвинути цю у високій мірі складну техніку? Безперечно, що ні. Цю зброю дали совітам — представники технічно розвинених народів. Мало розброюватися самим, треба ще думати за те, щоб під претекстом кризи, потреби в збуті своїх виробів одні держави не озброювали б других, і до того тих, що живуть по-за всяким впливом Ліги Націй. Але ця тема торкається не тільки газів, а всіх родів зброї. Її необхідно узагальнити. Ця промова так само зустріла живий відгук і співчуття у цілої низки делегацій.

Грузинської делегації, на жаль, не було в Перуджі, але досвід показує, що грузини можуть спати спокійно: вони так глибоко зуміли зацікавити своєю справою чужинців, викликати до себе стільки симпатій, що тепер вже за них інші працюють. Швейцарський делегат проф. Бове вніс проєкт резолюції на Раду Унії для того, щоб цю резолюцію поставлено було на майбутню Асамблею Унії. Резолюція має нагадувати самій Лізі Націй, що кслись нею була прийнята резолюція в справі Грузії і що-до цієї теми їй слід давно псвернутися. Проф. Бове пропонував передати цю резолюцію Асамблеї з горячою рекомендацією (vives recommendations) Ради. Проф. Бове дуже підтримав український делегат, що сказав про великі симпатії, які в'яжуть Україну з Грузією, дві країни, доля яких є так подібною. Так само підтримали активно грузин делегат Румунії п. Пінеш, проф. Шахович (Югославія), п. Левенгерц (Польща). І хоч де-які вказували, що немає прецедента, щоб Рада передавала якусь резолюцію Асамблеї з vives recommendations, все ж остільки велика симпатія до Грузії, що резолюція була не тільки ухвалена до передачі Асамблеї одноголосно, але «гаряча рекомендація» була прийнята великою кількістю голосів.

За меншостеву комісію та за обміркування справи, що торкається Східної Галичини, в «Тризубі» вже було надруковано комунікат Українського Т-ва Прихильників Ліги Націй. Додавати до того, що вже сказано, нема чого. Можемо тільки ствердити, що і на цей раз, як колись в Брюсселю, справа українська забрала дуже багато часу в комісії. Але дебати були менш драматичні і не справили вже такого глибокого враження на присутніх, як той раз хоч, може на де-які промови, як, наприклад, кінцеві промови пані Бакер, де-які моменти в заязі п. Стронського і особливо декларативна промова українського делегата і викликали дуже великий інтерес та довші оплески. Комісія одначе тепер настроєна так, що вона хоче найти якийсь практичний вихід з становища. Промов вже сказано досить. Через це дехто з членів її дуже бажає появлення в Унії галицьких послів. Гадають, що тоді терен Унії може практично допомогти розршенню цієї трудної справи.

В Перуджі змінився Голова Унії п. Лімбург (Голандія), що два роки стояв на її чолі, нині мусів згідно з статутом одійти. На його місце сбрано лорда Сесіля. Цей видатний діяч Англії, що був на останній сесії Ліги Націй першим делегатом своєї країни, погодився взяти на себе керовництво, хоч і умовно: оскільки йому це дозволять його державні обов'язки.

Рада Унії гаряче дякувала своєму бувшому голові. Один за другим піднімалися делегати і говорили теплі промови. Щоб скоротити їх кількість де-які делегати виступили одночасно від двох-трьох делегацій. Характерно, що проф. Шахович дякував і в імені своєї делегації (Югославія), а також і в імені Болгарської, Румунської, Чехословацької та Української

делегатції. Італійська делегация піднесла п. Лімбурку на спомин чудесний старовинний образ.

Перебування в цих надзвичайно милих околицях, педорож спільна до Ассізі, спільний поворот з Перуджі через Рим до дому, особливо сприяли зближенню між собою делегатів, що вже здебільшого добре між собою знаються. На всіх особливо велике вражіння справила велика служба в Ассізі в річницю смерті святого Франциска, що правилася в тому самому монастирі, який так побожно розписаний великим майстром Джотто. Дивні співи і сумний орган доповнювали те, чого не в силі були сказати Фарби Джото. Під час промов на засіданнях Унії (а їх було сказано чимало) і чуждці, і італійці не раз поверталися до ідей і до життя патрона цієї місцевости.

Лист з Болгарії

В другій половині серпня в Болгарії перебував один з лідерів «націоналістів», — інженер Сціборський, ксмандирований проводом цієї організації з метою популяризації серед тутешньої еміграції своєї ідеології.

Наш український народ, перебуваючи в складі бувшої російської держави, в силу безпосередніх впливів репресій російських політично-державних чинників, довгий час не мав можливості скристалізуватися в однолітню масу, — націю в політичному значінню цього слова, проійнятися державно-національним почуттям своєї окремішности. Коли за останнє десятир'ччя ми бачимо великий прогрес в цьому напрямку на терені України, то далеко не можемо цього констатувати що-до великої частини еміграції, яка опинилась за кордоном. Я кажу про ту частину її, яка виїмї гурвала в складі російської добровольчої армії і головно земшкєла на теренах Болгарії і Сербії. Це, так би мовити, українська етно-графічна маса, яка залюбки називає себе малорссами. Отже серед цієї частини еміграції популяризацію української ідеї незалежно від її політичного напрямку треба тільки вітати. І ось на цьому полію праця наших політичних партій і інших організацій має свою рацію. Це навіть їхній моральний обов'язок: розворушуючи в цих людях національні почуття, зацеплюючи їм ідеї української державности, партії цим прислужуються українській справі. Ці ж хрещеники тої чи другої політичної орієнтації в дальшій своїм політичним розвитку зуміють вже знайти своє політичне «средо», керуючись чи соціальними умовами сього добрєбуту, чи якимись більш ідеальними побудженнями.

На превеликий жаль, не під таким кутом зору розглядає свої обов'язки, що-до позитивности української справи, «Провід націоналістів». Ходить йому над усе, — про пєрахунки і всрєжу агітацію по відношенню до тих українських політичних організацій, які «сміють» мислити не по їхньому, і в першу чергу порахунки з провідниками ідеології УНР. Що-до останнього, то в своїй злісній агітації «націоналісти» не рєхують навіть з правилами елементарної етики, не зупиняючись перед якими будь інсинуаціями. Вислакий до Болгарії п. Сціборський як нейретьельніше і найблискуче старався виконувати свої партійні завданья, згідно директивам його послашших. Чи була від цього користь загальній українській справі — говорити не приходится.

За час свого перебування в Болгарії п. Сціборський відчитав три реферати в Софії один у Варні. Реферати п. Сціборський го, носячи чисто агітаційний характер, визначались яскравою тенденцією компромітації ідеології УНР, в як найтемніших фарбах виставляючи діяльність і працю її чільних провідників. Тут п. Сціборський не рахувався з найелементарними правилами звичайної етики самоповажаючого себе громадського діяча і відповідального промовця. Зміст його тверджень: реальне провод-

ження в життя ідеї УНР наскрізь пройнято непрактичністю, невдалістю і злочинністю для української справи, праця ж тих, що взяли на себе проводити цю ідею, базується головню на їхній особистій користі. По словам п. Сціборського «унрівці» остаточно себе скомпромітували і акція їхня у прискішеному темпі падає на низ на користь розвитку «націоналістів», і це він міг би доказати багатьма фактами. Але тих «фактів» ми так і не почули, коли не рахувати таких не тільки сумнівних, а і зовсім з правдою не згідних цифр, які приводив п. Сціборський що-до кількості унівців у Франції і Чехях: у першій, — в цілм Союзі українських організацій нараховується начеб то до 280 чоловіка, а в чеських організаціях 96, та на Балканах розкидані невеличкі купки спаяталених людей, додав п. промовець. В Бельгії, Австрії, і Германії унівців зовсім нема. Що-до Польщі і Румунії, то про ці країни, навіть при всім своїм апломбі ні перед чим не зупиняється, «точних цифр» п. Сціборський дати не зважився, тільки додав, що і там не так вже їх багато, як про це говориться. Дуже було соромно за прелєгента, коли він брався до критики реферату ген. Сальського. Не хотів п. Сціборський «бути не підставний» і тут, і от за підставу собі взяв реляції про цей реферат з місцевої російської газети «Наша жизнь» Не міг п. Сціборський, людина безумовно компетентна в усіх проявах української політики, прочитавши такі реляції, не побачити тут або повну непоінформованість кореспондента, який не був присутнім на самій лекції (що так і було), або навіть провокаційну ціль українського ворога. Здавалось би можна було п. Сціборському мимо російської газети поінформуватись ще, і більш докладно, у тих, хто на влі сні вуха прослухав лекцію п. генерала. Людина з більш рафінованим сумлінням відкинула б геть від себе таку «підставу», але п. Сціборський, видно того переконання, що «ціль виправдує засоби».

Приймаючи на увагу тенденційність і головню брак відповідальної політичної етики в рефератах п. Сціборського, серед наших місцевих кол було вирішено: в ніякі дискусії з п. Сціборським не вступати, мовчанкою своєю ігноруючи нетактовні ворожі випадки його проти нас. Очевидно така ігнорация вдарила по амбіції п. прелєгента і він вирішив силою когось заставити до нього обізватись, що і зробив, в задиркуватих тонах заклинаючи до цього.

П. готковник Цибульський, в коротких рисах ззначивши п. Сціборському агітаційно-тенденційний характер його рефератів, зауважив, що в своїх виступах проти українців він не дотримався потрібної етики. Вступати з ним в дискусію не малось зовсім на увазі. Коли ж п. Сціборський на це викликає, то п. Цибульський йому констатує, що, не дивлячись на ту енергію, яку п. Сціборський затратив, щоб підірвати у людей довіря до ідеї УНР та її провідників, яке у них склалось, — в цім йому не пощастило, конкретно це п. Сціборський може побачити з того інтересу до його рефератів, який до них проявила місцева українська еміграція: коли на першм рефераті нараховувалось до 60 чоловік слухачів, далі кількість їх зменшувалась і зраз аудиторію треба рахувати в 30 душ.

Замість того, щоб спокійно відповісти п. Гибуцькому по змісту його заяви, п. Сціборський допускається гдійсму звичайного мітгєго промовця, ціль якого, перш за все, скомпромітувати особу попереднього промовця, а потім вже, зробивши відповідке вяржіння на аудиторію, приступити до відповіді. Для «компромітації» п. Сціборський знайшов таку ж зслуговуючу «підставу», як і для критики реферату ген. Сальського. В підвищеном тоні, майже істерично, лунає голос п. Сціборського: «який ви унівєць, я більше можу ним рахуватись, бо в той час якя бився в шерєгах української армії УНР, ви служили в російській добровольчій армії, або перебували на еміграції». Що цим хотів сказати п. Сціборський?

Я гадаю, що п. Сціборському добре відомо, що як в українській, так і в російській арміях під час громєдської війни багато перебувало таких людей, які попрадали до них не по переконанню, а цілком випадково: йшли битись проти більшовиків і вступали до тої армії, яка будя під боком, а потім при перших випадках переходили до своєї національної армії.

Отже, і в російську добровольчу армію не мало попало щирих і свідомих українців, які по тим чи другим фатальним причинам не мали можливості до свого рідного війська пристати. Не знаючи тих умов, які заставили полковника Цибульського рахуватися останні часи в складі російської (власне кубанської) армії, а також не будучи знайомим з минувшиною життя його і його відношення до української справи, цей закид на адресу п. Цибульського, як і «підстава» до критики реферату ген. Сальського, дуже не двузначно характеризує прийоми п. Сціборського.

Продовжуючи в тім же підвищеному тоні свою відповідь, п. Сціборський тим викликає з боку п. Цибульського репліку з місця, — бути більш спокійним і не підвищувати голос. П. Орлів — Голова «Українського Об'єднання в Болгарії», який головував на рефераті, не тільки не зумів чи не захстів стати на нейтральний ґрунт, а навпаки, підтримуючи п. прелєгента, зауважив п. Цибульському, що коли йому не подобається відповідь, то він може залишити зібрання. П-н Цибульський піднявся і вийшов, за ним вийшло ще де кілька чоловік.

Не гадаю, щоб подібна агітація і популяризація своєї ідеології п. Сціборським, дякуючи застосованій ним лінії тенденції і гострої нетерпимості до своїх політичних противників, могла дати той позитивний плюс, на який розраховував «Провід націоналістів», командируючи свого представника до Болгарії. А здається, що при більшій толеранції і при більш спокійній вдачі п. Сціборського, останній міг би ліпше використати свій приїзд до Болгарії. П-ну Сціборському не можна відмогти в умінні володіти словом, і зовнішній бік його рефератів міг би багато сприяти тому, щоб ними зацікавити аудиторію, коли б... так на явено не просвічувало в них злісі тенденції, а значить і брак широти. І це відразу зазначилась: — те зацікавлення рефератами п. Сціборського з боку загалу українського суспільства, на яке, здавалось, можна було сподіватись, — не мало місця. Що-дс Софії, я вже зазначав, що зацікавлення рефератами чим далі слабло: на першім рефераті було до 60 душ, третій же дав лише половину. У Варні — тенденційність п. Сціборського зазначено було йому особисто і, як паралель, ставився виклад ген. Сальського. Йому говорилося: «ви дуже гарно з'ясували нам політичне становище, влучно обстоювали свою ідеологію, але для чого ви так лаєте все унівське, от ген. Сальський хоч своїх теж хвалив, але і других не ляяв». Один же свідомий і поважний українець, людина безпартійна, який на час перебування п. Сціборського у Варні теж був там проїздом із Софії, в приватній своїй балаці просто п. Сціборському зазначив на непродуктивність для української справи і недоречність його випадів на уряд УНР. Але ж — казав цей пан — уряд УНР робить українську справу і реальні наслідки цього ми бачимо; помиями обливати свій уряд, ми українці, вже по одному тому немаємо права, що цим ми компромітуємо себе серед чужинців, як націю. Коли де-я чим, можливо, ми побачимо якусь помилку уряду — я сам особисто не все поділяю — це ще не дає нам права кидати камінь загалом на усеь уряд УНР; а особисто вам «націоналістам» цього не годилося робити, як партії ще молодій і поки що нічого реального не давшої для української справи.

В Пловдіві п. Сціборському зовсім не пощастилося. Йому там було дано зрозуміти, що місцева українська організована група має свій вироблений політичний світогляд. Очеєидно не сподіваючись там для себе знайти відповідного ґрунту, п. Сціборський, не гідчитаючи реферату, повернувся назад до Софії.

Софійська українська газета «На сторожі», редакційний склад якої репрезентують прихильники Полтавця-Острияниці (п. п. Орлів і Жеребко) взявши під свій захист п. Сціборського, вмістила на своїх шпальтах відчит про його реферат, провівши паралель з рефератом ген. Сальського. Звичайно, реферат п. Сціборського розхвалює. Про реферат п. Сальського висловлюється, що такий зробив «загальне гражіння одгубокости й примусовости. У Варні виклад зробив те ж вразіння».

Коли було одержано цю газету у Варні, то прочитавши відчит, Голова

місцевої української організації здивувався рецензії що-до реферату ген Сальського. «Навпаки — зазначив мені п. Голова — у нас у Варні реферат п. генерала залишив дуже гарне вражіння, про що я й сповіщу».

Незалежний.

М. Софія.

З життя у Югославії

(Лист з Смередева).

Українська еміграція у Смередеві помалу налагоджує своє громадське життя, перемагаючи всі несприятливі обставини. Управа Громади «Кобзар», що була обрана у липні ц. р. і виявила себе кволою для національної справи, 20 вересня була переобрана. На чолі нової Управи став знову п. Пилип Чорний, що і організував цю Українську Громаду, а також членами увійшли п. п. Жежененко, Простаченко, Медведів і Сурмач. Нова Управа зразу ж заклопоталася відкриттям так необхідної бібліотеки, де мають провадитися виклади, читання, навчання української історії та мови, проби хора та театральної секції і т. и. Зараз уже мається помешкання, хоч воно і не зовсім відповідає всім потребам Громади, тому що члени Громади дуже обмежені матеріяльно; од адміністрації місцевої залізничної майстерні позичено стола, стільці та шафу для книжок і таким чином спромоглися заснувати свою хату-читальню, над дверима якої висить дощечка з написом на жовто-блакитнім полі «Бібліотека Української Громади «Кобзар». Довгими осінніми та зимніми вечерами тут передбачається багато праці по самонавченню членів Громади у національному дусі та збереженню національних звичаїв, і коли хоч частину з проктованого буде виконано, то і тоді буде досить досягнуто. Коли поліпшають трохи матеріяльні можливості — Громада справить свій прапор, югословенську заставу, обрзза з лампадою та де-що инше, і тоді офіційно відкрито буде читальню з посвятою прапора та образа.

А поки-що — наші «приятелі» з табору «Його величності» Кирила заметушилися біля Смередева і 11 жовтня відвідав Смередево один з лідерів цього табору — ген. Апухтин та ще привіз з собою представника Уральського козацтва Плотнікова, що дуже вміє підібратися до душі козацької. Ці панове заходилися доказувати законність Кирилову на всеросійський трон, виправдувати його революційну діяльність, чистити його од того злощасного червоного банта, запевняти, що Кирила визнали імператором всі великі держави і дають йому великі гроші на його акцію і т. д. Ген. Апухтин, назвавши себе «єдаючим делами корпусом», тоб-то командиром корпусу новоімператорської армії, закликав признати і підлягати Кирилові, як законному імператорові. Диспутів не допускалося.

Після Апухтина виступив козак Плотніков. Місцеві козаки кубанці в цьому «плотникові» не визнали козака, кажуть, що він найчистісенський «рязанской» в чумерці кацапсько-московського шиття. Коли він почав закликати кубанців до визнання і відданості Кирилові, як «августейшему отаманові усіх козацких військ», то вони раптово напали на нього, кажучи, що вони знають одного отамана свого — ген. Науменка і других отаманів знати не хочять. Знявся галас і ген. Апухтин примушений був закрити зібрання, щоб не дійшло до гіршого, а присутнього поліція просив арештувати козаків, але дарма. Так вони на цей раз і не привели до присяги козаків «августейшему отаманові». На другий день раненько Апухтин і Плотніков від'їхали із Смередева, залишивши пару своїх для заснування партії легітимістів. Прочувши од Апухтина, що Кирилові деяються великі гроші кимось, вже де-які з спритних росіян послішають вписатися до кирилівців і обвинувачують українців, що ніби то вони зірвали збори. і

Через тиждень, 17 жовтня, до Смедеревської Кубанської Станиці, завітав на військове свято кубанський отаман ген. Науменко з начальником свого штабу полк. Соломахою. У своєму слові до кубанців ген. Науменко закликав козаків не розпоршуватися та чекати поклику «для спасення Росії», хоч не сказав «єдиної-неділимої». Вказавши, що козаки входять до численних других організацій, кликав козаків виявляти повну здержливість до внутрішніх переконань кожної людини. Він сказав, що їм не приходитьсь пророкувати про будучу «Росію», і підуть вони за тим, хто першим поведе їх на боротьбу з більшовиками... В той же день під час вечері багато було виголошено у козаків тостів «за Росію», а одначе увесь вечір лунала українська пісня, і на вихватку якогось росіянина, козаки одповіли піснею «А вже років з двісті», а слова «Під московським караулом у тюрмі» проспівані були з особливим натиском.

П. Барвний.

З життя й політики

— Офіційне твердження провалу п'ятилітки. — Чутки про банкрутство большевиків — Серед еміграції. — Ліквідаційні поголоски і настрої. — Потреба активності.

На цей раз знову, спиняючися над фактами і подіями совітського життя, нам доводиться у першу чергу присвячувати увагу фактам і подіям господарського порядку.

Не є випадковим, що за останній час в совітській дійсності, як факти варті уваги, ми можемо виділяти лише явища господарського значіння. Характеризує це той етап, що в ньому перебуває совітська влада. Із встановленням сталінського самодержавія що-далі, то все більше повно і вичерпуюче відмірають і зникають всі прояви громадського і політичного життя навіть в упривелєйованих колах так званої совітської суспільности. Совітська суспільність, включаючи сюди і партійні організації, має тепер завдання і функції більш, ніж скромні: вона має лише висловлювати готовність виконати кожне чергове розпорядження керуючого центра і складати про це відповідні резолюції. Оскільки такого роду прояви суспільного і політичного життя дають дійсний образ існуючих в країні відносин ми знаємо з довоєнної практики «союзу руського народу» і інших правих організацій. При цих обставинах і умовах нічого не лишається, як слідкувати не за проявами життя й діяльности совітської суспільности, а за діяльністю урядового совітського центра. А ця остання при пануючих в державі господарських труднощах на 99 відсотків присвячена заходам господарського характеру.

* * *

Серед заходів совітського останнього часу треба в першу чергу одмітити розпорядження, яке знаменує офіційне признаєння краху п'ятилітки і відмову од намічених нею темпів промислового будівництва. Президією Совнархоза ССРСР видано постанову, яку не доводиться трактувати інакше, як офіційальну відмову од наміченого п'ятилітнього програму промислового будівництва. Зміст постанови слідуючий: на протязі четвертого кварталу всі керуючі чинники мають сконцентрувати відпущені контингенти оборудовання, матеріальні засоби і робочу силу, в тому числі технічних працівників і закордонних фаховців, на тих будовах, які здійснюються на протязі четвертого кварталу і опріч того на дуже невеликох у числі будов; список будов, які закінчують в четвертому кварталі, зміненій і скорочений список будов, які не закінчують на протязі четвертого квар-

талу, а також новий скорочений план будівництва в 1932 році має в негай-ному порядковій виробити плановий сектор Совнархоза («Екон. Жизнь» ч. 201 з 12.X).

Совітська преса обмежилася публікацією наведеного розпорядження, не даючи до нього жадних пояснень і коментарів. Не приходиться дивувати цьому. Трудно знайти якісь коментарі до такого розпорядження для тої преси, яка увесь час повторювала і повторює, що норми намічені для розвитку народного господарства контрольними цифрами є цілком реальними і можливими до виконання. А тепер що не можливість виконання плану в найбільш відповідальній ділянці капітального будівництва визнають кремлівські керівники і самі здають намічені темпи.

* * *

Як доповнення до офіційного признання неминучості здачі темпів в самій країні, на фронті стику совітської господарки з європейською капіталістичною — ділянці зовнішнь-торговельних совітських зносин — зазначилися дуже тривожні для большевиків симптоми, які можуть значити значно більше, ніж саму задачу темпів. В закордонній європейській пресі з'явився в останні дні ряд звісток про утруднення, які виникають в окремих совітських торгпредствах при виконанні їхніх грошових зобов'язань і про намір совітів оголосити річний «мораторій» по своїм виплатам. Ці звістки всіма закордонними совітськими торгпредствами дружним хором були спростовані, але очевидно, що такі спростовання для кожного, хто орієнтується в господарському становищі совітів, мають дуже малу ціну. Факт браку у большевиків грошових засобів для здійснення їхнього експортного плану, факт надзвичайних труднощів при сучасній європейській ситуації поширити чи продовжити кредити не підлягає жадним сумнівам. Відомості, які подає закордонна преса, можуть являтися симптомами, що й на цьому фронті большевики стоять перед перспективою такого прориву, наслідки і розміри якого під теперішню хвилю навіть трудно підрахувати. Стоять перед перспективою прориву, як що звичайно і на цей раз Європа своїми грошима ще раз не урятує совітську владу. Ми знаємо, що приклади цього роду в минулому були досить численні.

* * *

На тлі теперішнього надзвичайно складного і трудного становища совітської влади, яке містить в собі виразні ознаки можливості рішучих подій в країні совітів, в емігрантських колах ми мусіли б мати симптоми оживлення і збільшеної активності. Аджеж політична еміграція не може не реагувати на те, що на залишеній нею батьківщині наближається рішучими кроками до банкрутства і упадку той режим, якого еміграція є рішучим і безоглядним ворогом. Аджеж не може політична еміграція ставитися байдужо до того, що час повороту до дому для неї починає набирати окреслених форм.

Дійсність емігрантська проте не цілком і не вповні відповідає цим припущенням. Криза, яка з такою стихійною силою захопила цілий капіталістичний світ не могла обминути своїм впливом також і еміграцію, яка, живучи в капіталістичному західно-європейському сточенні, уявляє тут найбільш слабкий і беззахисний елемент. Ширяться в колесальних розмірах серед еміграції безробіття. Зменшуються можливості для емігрантської наукової і культурної роботи. Утворюється ціла атмосфера неперспективності за завтрашній день, яка не сприяє ані оживленню емігрантського життя, які піднесенню, темпу його активності.

Створюється у зв'язку з цими обставинами, незалежними од волі і впливу еміграції, небезпека такої ситуації, при якій еміграція тепер, коли події у своєму розвитку доходять до поворотного пункту, не зможе виявити того максимуму активності і напруження сил, яких буде вимагати момент. Наявність такої небезпеки необхідно собі усвідомити і вжити всіх заходів для того, щоб її одвернути.

* * *

Коли ми ставимо це питання на порядок денний, то думаємо тим самим, що існують певні реальні можливості для того, щоб ця небезпечна була усунена. Бо думаємо ми, що спинятися над питанням, для розв'язання яких життя не дає жадних реальних підстав, вряд чи може вважатися річчю корисною і потрібною.

Як одну з причин сучасної світової кризи висувають той брак довір'я, який запанував тепер в світі. Нам здається, що одним з елементів того зниження настроїв і гої пасивності, які існують тепер серед еміграції в результаті ударів світової економічної кризи, є той самий брак довір'я. Брак довір'я в силу і значіння в Європі тої ідеї української державности і національного визволення, яку тут репрезентує українська еміграція.

Не залежимо ми до тих, які мають нахил захоплюватися і переоцінювати ті успіхи, які в Європі здобула наша справа за останнє десятиліття. Проте думаємо ми, що кожний мусить признати, що теперішнє становище нашої справи в Європі є без порівняння краще, ніж було воно перед десятию-тринадцятьма роками, за тих часів, коли ми розпочали емігрантську Одисею. Ті зв'язки, які має українська еміграція тепер, те становище, що його вона займає твердіші і певніші, ніж були вони раніше. Твердіші і певніші, не зв'язуючи навіть на ту скруту, яка панує в Європі в зв'язку з загальною кризою. При цих умовах можна і слід мати цілком оправдане довір'я, що при відповідній енергії і активності еміграція може перебороти ті труднощі, які виникають перед нею у зв'язку з тою скрутою, що панує в Європі, що так болісно відбивається тепер на еміграції. Не треба тільки спускати безсило руки перед подіями, треба протиставити їм об'єднану і свідому своїх цілей організовану акцію цілої еміграції. Ця активність має величезне значіння не тільки з погляду інтересів сьогоднішнього дня, з погляду заховання дотеперішніх розмірів і об'єму емігрантської роботи, але головним чином з погляду інтересів майбутнього, в зв'язку з тими подіями, які готуються на совітській Україні.

* * *

Чи не найбільш тривожні звістки про можливі перспективи емігрантської роботи в останні часи йдуть з Чехословаччини. Ті високі емігрантські школи, робота яких на протязі стількох років складала вклад в загальний підсумок праці еміграції в зв'язку з заходами чехословацького уряду, спільними для всіх європейських держав, скоротити державний бюджет, опиняються в дуже критичному становищі. Де-яким з ним, як хлять поголоски, загрожують навіть ліквідація.

Хотіли б ми вірити і надіятися, що і з тої непевної ситуації, в якій опиняється українська культурна робота в Чехословаччині також буде знайдено і може бути знайдений певний вихід, який буде відповідати інтересам нашої справи. Було б нонсенсом припускати, що Чехословаччина, в якій уряд звертає таку велику увагу на організацію наукової праці по вивченню культури і стану окремих слов'янських народів, будуючи для цього спеціальні наукові установи, стала би на шлях повної ліквідації і знищення тої організованої наукової роботи одного з слов'янських народів, яка вже стільки років провадиться і яка вже дала певні цінні результати. Так само було б нонсенсом припускати, що керуючі в Чехословацькій республіці чинили б цілком не рахуватися з тим фактом, що в межах їхньої держави знаходиться українська земля — Підкарпатська Україна — яка має так мало інтелігентних сил і для потреб якої можуть бути використані ті сили і та праця, які сконцентровані по українських високих школах в ЧСР. Цими днями нам довелось зустріти в Ужгородській «Русской Землі» звістку про те, що в Ужгороді розпочав свою діяльність зорганізований там відділ російського пражського народного університету. Коли шлях на Підкарпаття є відкритим для російських емігрантів, то неважко він може бути заказаний для українських культурних

установ і українських культурних сил. Обмежуючися лише цими міркуваннями, а ці наші міркування і доводи цілком поважного характеру існують, — слід уважити, що з тої непевної ситуації, в якій знаходяться українські високі школи в ЧСР, також може бути знайдено вихід. Але для того, щоб цей вихід, що відповідав би сучасним умовам, як чехословацьким так і українським, було б знайдено і зреалізовано, треба докласти максимум активності і зусиль. Ми їх в праві чекати від покликаних до того чинників.

В. С.

3 міжнароднього життя

— Германський триумфірат. — Гітлер та Коновалець.

Германія пережила в минулому жовтні ще одну фазу затяжної своєї кризи. Сталося це так. Як відомо читачам «Тризуба» з попередніх оглядів, спроби германської влади на чолі з канцлером Брюнінгом повести активну міжнародню політику скражували одна за одною під тиском фінансової розрухи в Німеччині. Натіяжкою, однак, для германської політичної опінії була дипломатична поразка в справі митної унії з Австрією, якої германські міністри мусили урочисто зріктися в Женеві на засіданню Ліги Націй. Ця поразка потягла за собою необхідність демісії для міністра закордонних справ Курціуса, з одного боку, а з другого, примусила самого Брюнінга подумати над реконструкцією цілого кабінету, бо наявною стала зміна політичних настроїв у тих партіях, що підтримували германську владу в коротких і рідких сесіях парламенту і по-за ним.

Два напрямки були перед Брюнінгом: один — направо, другий — наліво. Од лівого давалося одмовитися зразу, бо найбільшою лівою партією в германському парламенті являються соціалісти, без яких сбійтися не можна та які до влади на сьогодні йти не мають найменшої охоти. Це поперше; а по-друге — тому, що всі інші демократичні партії, які мали б увійти до лівої влади, зараз скоріше тягнуть направо, ніж наліво. З прямими, як вказують факти, також було зроблено спробу вести пертрактації, бо президент Гінденбург прийняв був у довгій авдієнції самого Гітлера, вождя гагенкрейцерів, а канцлер Брюнінг, в свою чергу, мав побачення й переспраляв з Гугенбергом, всждем германських національних монархістів. Ці пертрактації не дали добрих наслідків, і од вирясні правої комбінації Брюнінг також одмовився. Земісьць того при цьому реконструкції кабінету взяв він лінію найменшої залежності, з одного боку, од партій, з другого, — од парламенту.

Нову германську владу Брюнінг склав з осіб, які не стільки впливов, в своїх партіях, скільки користуються довір'ям його, Брюнінга, а також і це найважніша риса цілої справи, довір'ям маршала Гінденбурга. Неме тому рації перечислювати всіх тих осіб, що увійшли до нового германського кабінету, — всі вони люде середь і ваги, кевеликих у себе вдома, а закордоном і зовсім невідомих імен. Значіння в кабінеті мають лише двоє: канцлер Брюнінг та генерал Гренер; до них необхідно додати ще третього, а саме того, хто їх призначив, себ-то маршала Гінденбурга. Ці троє людей взяли зараз на себе відповідальність за долю Германії офіційно не ламаючи конституції, а фактично — на правах диктатури у вигляді триумвірата, як колись це трапилось раз у старовинному Римі.

Ділова будова цього модерного триумвірату така. Маршал в ролі президента береже республіку й конституцію справа й зліва, більше, однак, як здається, зліва, бо до сфери його антипатій належать не тільки комуністи, але й соціалісти взагалі, а навіть і радикальне крило чисто буржуазних демократичних партій. Канцлер Брюнінг, крім загального проводу

германською політикою, взяв на себе ще й міністерство закордонних справ. Для закордону зараз він мабуть єдина в Німеччині відповідна фігура. Дома часом, престижу та популярності ради, скаже він якусь агресивну промову, кине надто патріотичне гасло, але міністри закордонних справ великих держав знають тому ціну і не зважають на те. Ознайомлені з Брюнінгом персональні, вони вірять, що опікши пальці на австро-германській митній унії, на якісь більші авантюри, принаймні на ближчий час, в міжнародній площині він не піде, хоч би вже й тому, що розуміє сучасну велику силу Германії в цій площині.

Брюнінг таким чином являється щитом триумвірату для закордону; внутрішнім — має бути генерал Гренер. Гренер — фігура складна і барвиста. В Германії йому вірять навіть і соціал-демократи, хоч соціалізм ані одною крапкою не входить до його аполітичних переконань. Правда, ті переконання не дуже то ясні. З одного боку, він начеб-то справжній республіканець, бо приймав видатну участь у справі зречення Вільгельма II од трону в 1918 році; з другого, — впливи й зв'язки генерала тягнуться далеко на всі сторони: вправо — начеб-то й до монархістів, вліво, через генеральний штаб, аж до Москви.

У новому кабінеті Гренер, кілька літ незмінний міністр військових справ при всіх владах, дістав ще до того другий портфель, а саме міністра внутрішніх справ. Об'єднання цих двох портфельів в одних руках — явище невідоме в історії парламентських урядів, але воно необхідне для германського триумвірату. Справа в тому, що Німеччина, будучи ще й досі до певної міри конфедеративною державою, немає централізованої поліції. Місцева поліція залежить не від центрального уряду, а од місцевих. Ще в тих днях той самий Гренер, вже як міністр внутрішніх справ цілої Германії, висловлюючи тогачу брауншвейгській поліції, мусів це зробити дипломатичним шляхом через брауншвейгського представника в Берліні. Можна собі уявити, з якому стані опинився б той міністр, коли б вибухли якісь більші розрухи. Тепер йому непокоїтися нема чого, бо крім недостатньої поліції матиме він в своїх руках слухняне регулярне військо, централізоване і розміщене на просторі цілої Германії.

Маршал Гінденбург, затвердивши кабінет, видав складені ним нові декрети, спрямовані на боротьбу з економічною кризою та, аби не порушувати конституційного принципу, скликає на короткий час парламент, який своєю санкцією мав, з одного боку, надати згаданим декретам характер сталих законів, а з другого, — висловити довір'я новій владі і тим легалізувати її існування на майбутнє, коли вона правитиме без парламенту. Настрої депутатів скликаного рейхстагу були начеб-то дуже несприятливі для нового уряду. справа і зліва — компактні маси ворсжих гітлеровців, націоналістів та комуністів, — у центрі незадоволення й вгання серед соціалістів та в буржуазних демократичних партіях. Допомогли позапарламентарні провокаційні виступи гагенкрейсерів, претендентів на спадщину канцлера Брюнінга. За нову владу, як за найменше зло голосували соціал-демократи, а з ними більшість центральних буржуазних груп депутатів, і германський триумвірат дістав од парламенту довір'я, вотоване 294 голосами проти 270.

Діставши довір'я, новий уряд за згодою парламенту, зараз же розпустив його аж до кінця лютого майбутнього року і має таким чином перед собою чотири місяці вільної політичної руки. Перспективи його на ближче майбутнє, однак, не дуже то веселі. Зіма для Германії має бути тяжкою. Економічно — тому, що, як то передбачає сам Брюнінг, кількість безробітних дійде до колосальної цифри семи мільйонів люда; політично — бо в мутній воді економічної депресії ловлять свою рибу ліви та праві — блискуче організовані екстремисти. Комуністи, маючи відповідні накази й засоби з Москви, дбають про те, аби наблизити для Німеччини дванадцятий час соціальної революції і ведуть в цьому напрямі скажену агітацію і словом, і збройним чином. А ще сильніше за них оживили свою діяльність гагенкрейсери. Вони склали союз з усіма відтінками націоналістів та монархістів, поставивши собі найближчою метою за всяку ціну звалити

**Братська могила в Крем'яці,
де поховані укр. воєни.**

уряд Брюнінга та захопити до своїх рух державну владу в країні. І щоб заманіфестувати це, зараз же після парламентського востуму організували вони в Гарцбургі спільний військовий парад, де перед сюзними вождями марширувало 100.000 людей, готових до бою, кілька тисяч автомобілів, ба навіть пролетіло де-що аеропланів.

А одночасно — головний член германського триумвірату маршал Гінденбург являється почесним членом однієї з тих оргнізацій, що парадували в Гарцбургі перед Гітлером і Гугенбергом, а саме — Сталевого Шолому. Як і куди заведе Германію такий триумвірат, не знати. Європа і цілий світ придивляється до німецьких справ з глухою тривогою і з тяжким занепокоєнням.

Observer.

З преси

І жовтня большевиқи влаштували у Харькові велику урочистість: відкриття тракторного заводу ім. тов. Орджонікідзе, який має випускати на рік не менше, як 100.000 тракторів. Урочистість була велика. З'їхалося на неї сила представників, особливо, з Москви. Промов так само було виголошено багато.

І серед тих промов, що були виголошені на цій урочистості, тра-

пилося багато анекдотів. От, наприклад, кінець промови старости українського Петровського, який звучить так:

«Тільки пролетаріят може збудувати щасливе соціалістичне життя, де не буде неволі, де не буде пригночення, де праця є справою честі, доблесті, героїства».

Страшний анекдот! Після того всього, що відомо про звірства большевиків, після насилля і морду, після колективізації та соціалізації, одвертого і прихованого грабіжу, неймовірного поневолення; — такі слова — це хіба тільки одверте глузування.

* * *

Але бували й веселі анекдоти. Наприклад, відомий большевицький поет і совітський трубадур Дем'ян Бедний, визнав себе... «колишнім херсончанином» (мовляв і така є національність!) та написав уперше вірша українською мовою з приводу відкриття тракторного заводу у Харькові. Називається той вірш «Замість волика». Звучить він так:

«Співав я пісню «бідна головонько»
Як був підпихачем маленьким.
Там орала дівчинонька
Воликом чорненьким.
Це так було, коли я був маленьким,
Тепер старий, а все нове,
І попід гаєм зелененьким
Тепер вже дівчина не воликом чорненьким,
А міцним трактором оре,
На лад новий оре й пісню нову співав .
І серце до нового грає.
Хоч я вже дід старий»...

Поминаючи «надзвичайну» вартість цього вірша, цього нового вкладу в українську поезію — можемо запитати «діда старого» і «колишнього херсончанина», чи не відчуває він себе і зараз отим «підпихачем», яким був ще з-за молоду? Бо це так зо всього вірша і тхне...

* * *

Куди простіше одізвався інший «пролетарський» поет Безименський. Згадав він Сталінградський завод, який мало виправдав надії совітської влади і «переживав довгий період «дитячих хороб» та труднощі пуску», і з приводу урочистості в Харькові, склав вірша такого сорту:

«Осуществляйте это чудо,
Чтоб не коснулась нас хвала
Сталинградского верблюда
И украинского вола».

(Пр. Пр.» ч. 224 з 2. X. с. р.).

Талант безперечно більший, ніж у «колишнього херсончанина», особливо у недзвозначному синтезі — «сталінградського верблюда и украинского вола». Очевидно, ці назви і в життю існують навіть серед совітської дійсності. Принаймні широко!

Хроніка.

З Великої України

— Київський жидівський театр. Розпочав сезон Київський державний жидівський театр постановою «Поеми про сокиру». В репертуарі театр має п'єсу «П'ятий горизонт», в якій трактується вугільну проблему Донецького басейну та «Тривога», що «висвітлює питання транспорту».

Під час літньої гастрольної подорожі, що тривала чотири місяці, театр давав вистави у Бердичеві, Винниці, Зінов'ївську та Херсоні («Пр. Пр.» ч. 235 з 16. X).

— Які є книжки по дитячих бібліотека на Україні, — подає «Прол. Пр.» ч. 228 з 8. X. с. р.: «Хлопчисько років 13-ти, піонер, вбігає та з захопленням каже: ось добра книжка, слухайте:

— «Взяли ми їхній санитарний транспорт, а там дівченка сестра милосердя. Завзята більшевичка. Из вагона по нашим шпарила. Но хорошенькая, как чертенок. Лет семнадцати. Ну, привели ее ко мне... Я говорю: «Жаль мне вас, мадемуазель, на тот свет отпустит такой юной и не познавшей высоких наслаждений нежной страсти». «Я вас не понимаю», говорит. Ну, я ей об'яснил так, жєстами. Так она мне в лицо плюнула. Ну, естественно, позвал козачков, приказал ее разоблачить, привязали к кровати, и через нее целый взвод пропустил».

— А ось іще про атаманшу «Лельку» гарно написано — продовжує з великим майстерством знаходити потрібні сторінки — хлопчик:

«Давно Гулявин без бабы, а плоть бабы требует. На то и живет человек».

Після цього надзвичайно педа-

гогичного твердження, для чого живе людина на світі, йде опис, як «Гулявин» занурується під укриття атаманші та що з цього вийшло».

— Більшість дітей не ходить зимою до школи, бо немає одягу й взуття. В школі ч. 54 ім. Козубинського в Києві є 1.200 дітей, велика частина яких через брак взуття й одягу на пів року, поки не перейдуть зимні місяці, примушені залишити школу. На цих 1.200 дітей до школи одягу зовсім не доставлено: доставлено трохи черевиків, але замість 6 руб. по 12 руб. за пару. За таку ціну, однак ніхто черевиків не бере, бо вони до того ще неоднакового розміру в парі і не на одну колодку роблені.

— В 7-ій фабр.-зав. семилітці є понад 600 учнів, для яких доставлено 50 пальто, які зроблені з сатинету (це на зиму!) та зшиті так, що не знати, чи воно хлоп'яче, чи дівчаче. Трапляється, що пальто зшито з сатинету двох кольорів.

— У 88 фаб.-зав. семилітці є 700 учнів, для яких дано усього 16 костюмів, 40 пальто, а черевиків зовсім нема.

— Управа трудшколи ч. 70 одержала на 400 учнів на цілий рік 45 пальто, 50 пар панчів, 10 костюмів і 55 пар черевиків. Коли після цього Управа школи звернулася до уряду постачання з проханням дати ще одягу для дітей, то дістала відповідь: «Не обстоюйте, не морочте голову! Беріть, що даємо і будьте задоволені!»

— Школу ч. 57 ім. Франка, наслідком браку одягу, «чимало дітей не відвідує» («Пр. Пр.» ч. 234 з 15. X).

— Поперед усього Україна має нагодувати Московщини. Заступник голови Совнаркому України

Цьрайко видав розпорядження, яким наказується форсувати скрізь на Україні збирання городини і в першу чергу забезпечити на зіму городиною Москву і Ленінград, куди українську городину наказано доставити до 1 листопаду. Далі, до 10 листопаду треба доставити городину на Донецький басейн і потім уже до інших місцевостей України, які потребують городину («Пр. Пр.» ч. 235 з 16.X).

— **З а б і р а ю т ь п а р о п л а в и з У к р а ї н и.** На Київській корабельні будується 8 буксирних пароплавів по 300 сил. Пароплави ці потрібні для дніпрові флоту, в якій бракує тонуажу. Совітська влада, одначе, розпорядилася надіслати з цих восьми — 4 пароплави в реліє - азійському басейнові, два східно-сибірському і лише один пароплав буде відправлено басейнові доно-кубанському та один залише о для Дніпра («Пр. Пр.» ч. 235 з 16.X с. р.).

— **У к р а ї н і з а ц і я .** «Пр. Пр.» зазначає, що рідко коли можна чути українську мову на підприємствах і урядах на Україні, та зауважує, що по українськи говориться лише під час якоїсь урочистости.

На судноремонтному заводі в Києві, наприклад, хоч є 385 комуністів які, ніби, виконуючи офіційну директиву комуністичної партії, мусіли б говорити по українськи, — проте «українська мова тут не в пошані». Усю роботу цехових осередків, партійних шкіл та «масову роботу серед робітників» провадять тільки російською мовою. «На русотяпство ніхто не звертає уваги, з цим звиклися, примирилися та навіть культивують».

«Українські газети тут вважають за «примусовий асортимент». Правда, за відомостями бібліотеки, попит на українську літературу від робітників що-раз більшає, але це не є наслідком проведеної роботи. Боротьбу за опанування української національної культури ні партійні, ні професійні організації не очолили».

— В Київському будівельно-

му Інституті відбулася нарада, на якій «жадного слова українською мовою ні від директора, що відкривав збори, ні від доповідачів та осіб, що брали участь у дебатах, не було чути. Жадного гуртка українорозцтва немає. Партколектив зовсім мало уваги віддає перевірці виконання своїх постанов. Це послаблює боротьбу проти настроїв великодержавіогі (російського) шовінізму, який виявляється у небажанню українізуватися».

— На заводі «Ленінська Кузня» партійні групи не уділяють достатньої уваги опрацюванню питань ленінської нацполітики; жадного випадку не було, щоб партійний осередок з власної ініціативи поставив на чергових зборах питання нацкультбудівництва. Партійні і професійні збори, як правило, провадять російською мовою і лише окремі промовці виступають укрмовою.

Хоч одвертих великодержавних вихвосток не було за останній час, але різні «шуточки» й «анекдотки» антисемітського й протиукраїнського змісту тріпляються, і переважно на них партосередки не реагують.

Стан українізації на заводі незадовільний. Питання українізації не посила чільного місця в роботі партійної і професійної організації. Численні постанови про українізацію залишаються на папері, навіть на пленумі заводського партійного комітету, хоч багато товаришів і опанували українську мову добре, розмовляють російською, бо, мовляв, українською важко говорити» («Пр. Пр.» ч. 235 з 16.X с. р.).

— **Х л і б о з а г о т і в л і** проходять не в бажаному для большевиків темпі. З Одеси вислано 140 робітників «ударників» — «на допомогу відсталим у хлібозаготівлях районам» («Ком.» ч. 285 з 15. X).

— **Я к і є р а д г о с п и .** «Дисципліна в Броварському райгоспі незадовільна. Із 180 робітників на роботу виходять щодня тільки 20-30. Штаби радгоспу засмічені куркулями. Відповідні організації вимагали відди-

рекції радгоспу почистити апарат, аде дирекція змазує класову боротьбу і цього не зробила.

Безгосподарність радгоспів призвела до того, що 40.000 карб. зарплатні робітникам не виплачено. 210 га некопаної картоплі, 40 га баклажанів не вибрано, буряка — 117 га, моркви — 36 га, квасолі — 18 га, і капусти — 21 га. Керівники спираються на «об'єктивні» причини: немає, мовляв, робочої сили. В той самий час бригадирів знято з роботи. Їх послали вербувати робочу силу, а вони вели там агітацію проти небору: «там неплатять». Повернулись вербівки без жодного робітника. Найгірше те, що радгосп не має сталого керівництва. Тільки за вересень змінилось 6 директорів. Робітком існує на папері. Ніякої виховної роботи він не провадив. Кушове правління спілки ніякого керівництва робіткомові не давало.

Чотири члени партії — Самородний, Яблонський, Гайдай, Бойко — нічого не робили. Завкухні Воробійов та техдиректор Степанець розпутно жили та розбазарювали продукти. Наказували, приміром, готувати обід на 1.500 чол., замість потрібних. 500-600. Решту обідів кухня викидала. У кухні й тепер за головного повара працює куркулиха. До їдальні треба хсдити за 3 верстви. Кожен робітник тратить на це годину». («Пр. Пр.» ч. 236 з 17.X).

— С о в і т с ь к а г о с п о д а р к а . При загальному бракувоті городини, негосподерне поводження з її запасами на совітських складах ще більше загострює недостачу в продуктах.

На Лук'янівському овочесховищі в Києві, непр., з 18 вагонів гарбузів, які прибули дия міста, було 30 відс. гарбузів гнилих; перебрано з них було лише 4 вагони, решта гнила далі. Взагалі за браком організації відповідної служби, городина не перебирається по 5 день після свого прибуття. Приносить це великі збитки («Пр. Пр.» ч. 235 з 16.X).

— В с о в і т с ь к и х ї д а л ь н я х р о б і т н и к і в о т р у ю ю т ь . В Києві відбувся

суд в справі масового отруїння робітників в їдальні на Спирто-Горілчанім заводі. Обвинувачені — завідувач їдальні, кухар, інспектор «громадського харчування», завідувачі продажем м'яса та яєць району і т. д. З них три комуністи. Обвинувачено їх в антисанітарному стані їдальні, у невмінню зберігати продукти, у видаванню їдальні цілком зіпсованих волов'ячих голів та яєць, якими і отруїлися робітники («Пр. Пр.» ч. 228 з 8. X).

З життя укр. еміграції У Франції.

— З життя Укр. Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі. Дальший реєстр осіб, що зложили датки на Бібліотеку ім. С. Петлюри.

На підписний лист ч. 483, виданий Громаді в Гаврі на руки п. Сердюка: По 5 фр.: пп. Бернакевич, С. Сердюк, А. Гайдук, Головчинський, Підгайний, Кубінський і Охватів та п. Корнійчук 2 фр.

На лист ч. 492, виданий Громаді в Тамарі на руки п. Марчука. Й. Чоп — 10 фр. По 5 фр.: пп. С. Марчук, Я. Стромило, І. Кадильник, М. Загородній, П. Заходняк, П. Кваснюк, І. Приймак, С. Досяк, Андрусак та Станіслав З...

На лист ч. 502, виданий Громаді в Крезі на руки п. Афанасенка. По 10 фр.: І. Гришкович, Пашенко, Афанасенко, М. Лузанів, І. Дашевський. По 5 фр.: пані Гаврилець, В. Никифоров, М. Решетило, Д. Юшкевич. По 3 фр.: М. Гаврилець, С. Давиденко. По два фр.: Баграк, Ожембловський, Т. Собно, К. Шемет, Г. Малко, Мулявко, Ригас і Нагорний.

На лист ч. 339, виданий п. Г. Нянчурові в Тарнопілі.: Іван Галушинський — 2 злотих, др. Нянчур — 3 злот., др. Олекса О... — 2 злот., М. Цгельський — 1 зл., Іван Вербняк — 50 грош. та 3 особи, підпис яких не можна

відчитати — 5 злотих, разом 13.50 зл.

На лист ч. 436, виданий Мистецькому Т-ву при Укр. Громаді в Шалеті. П. Бордюженко — 10 фр., П. Бушило — 2, Замша — 3, та по 5 фр.: Й. Лечук, Семак, М. Грушецький, Вержбицький, Вовненко, Д. Мороз, Т. Нетреба, Хоменко, Стоцький, Світличний, Пашин. Крім того, Управа Т-ва асигнувала з коштів Т-ва — 20 фр.

На лист ч. 380, виданий п. К. Штундерові на Волині. Кость Штундер і В. Словінський — по 5 злотих, С. Миколаїв, В. Мігур і В. Бінько по 2 злот. та І. Штундер, Бібровський і Рождественський по 1 зл., і Іван Порода — 50 грошів.

На підп. лист ч. 533, видан. п. Порфірові Недайкаша: по 10 фр. зложили: пп. Недайкаша, Вітриченко, Боренко, Світличний і Каштан.

На лист ч. 506, виданий Укр. Громаді у Франції (Париж) на руки п. Дм. Кульченкові. М. Антоненко — 15 фр., Д. Кульченко, Гарагуля і Гмиря по 10 фр. та по 5 фр.: П. Василів, Гаврилишин, П. Битюк, Ридліцький, Загорянець, Месур, Цюпак і Псхмурський.

На лист ч. 474 виданий пп. А. Денисюкові та А. Яворському (збірка в Сен-Дені). Ананій Пивовар — 30 фр., пані А. Горолук та п. М. Горолук по 25 фр., А. Денисюк — 15 фр., Могилівський, Микитенко, А. Яворський, Гончарук, Курманський, Галина Манцівка і Шипулінський по 10 фр., та по 5 фр.: Ладухин, Вархоляк, Корецький, Панченко, Тополюський, Кісіль.

На лист ч. 485, виданий Укр. Громаді в Шалеті. П. Д. Мороз — 15 фр. По 10 фр. пп. Стоцький, Нетреба, В. Ковган, Вержбицький, Гербанівський, Мандрика та І. Шаповал. По 5 фр.: М. Левицький, П. Пашин, Л. Денисюк, Бушило, Татаруля, NN (підпис нечиткий), Свенційський, Реган, Безносок, Долот, Хоменко, NN (підп. нечиткий), Маслюк, Марр, Левицький, Клименко, Марушак, Марушак, Ма-

рушак, Люзняк, Якубовський, Є. Онипко, Павло Л..., Пашин, Вовненко. По три фр.: Бссий, Залиша і Павлів та по два фр.: Троцький, Марушак, Є. О..., Максименко.

На підп. лист ч. 493, видан. Громаді в Дижоні на руки п. Германовича. По 5 фр.: Германович, Малашко, Рослий, Граменко — 3 фр., Багмет — 2.50, Волосевич — 1.20 та три особи з нечитким підписом разом 2.30 фр.

На лист ч. 514, виданий п. З. Різникову. По 5 фр.: З. Різників, Є. Луцький, С. Кузан, Стангрет, Слабов, Дубрівний, пані Мамонтова, Гладій. По три фр.: І. Звариш, Іщенко та п. Кравченко — 2 фр.

В Болгарії

— Осінньо - зимовий сезон. Після літнього відпочинку «Українська Громада в Болгарії» розпочала, так би мовити, сезон своєї діяльності. 20 вересня «Громада» улаштувала день відчинення свого клубу з посвяченням нового помешкання, де надалі мають відбуватись ріжнього роду зібрання і сходини, як офіційного, так і приватнього характеру. В цей же день в новому помешканні відбулись Загальні Збори Т-ва по вирішенню чергових справ організації.

27 вересня відбувся реферат члена «Громади» п. Прокопова-евангелицького пастора на тему: «Як живуть наші українці в Америці». Реферат мав своє продовження і на другу неділю 4 жовтня. — Вшанування пам'яті Тадеуша Голувко. 20 вересня «Українською Громадою в Болгарії» в помешканні Т-ва була улаштована урочиста панахида. По закінченню панахиди Голова Громади п. Парашук виголосив слово, в яким підкреслив симпатичні риси небіжчика, як великого приятеля українців і який завжди і щиро підтримував ідею державної незалежності України.

— Свято св. Покрови. Понеже свято це не є офі-

ційним святочним днем у Болгарії і більшість членів Т-ва мала бути на праці, то «Укр. Громада» перенесла святкування його на ближчу неділю — 21 жовтня. В цей день в помешканні Т-ва відправлено було молебна з проголошенням многоліття Державі Українській і рідному Війську. Після молебна зачитаний був реферат членом «Громади» п. Маринчином на тему: «Значіння Св. Покрови у православних християн взагалі і на Україні зокрема». По закінченню реферату відспівано національний гімн. Ухвалено вислати привітання Пану Головному Отаману і Військовому Міністру. Закінчивши, так би мовити, офіційну частину Свята, по підписці серед присутніх улаштовано було товариський обід.

Незалежний.

В Польщі

— Панахида в Крем'янці. 14 жовтня відбулася на монастирському цвинтарі урочиста панахида і посвячення величавого пам'ятника поставленого на братській могилі наддніпрянських та надністрирських героїв.

Людність Крем'янця і околичних сел прибули в кількості кількисот осіб на цю урочистість.

Вся урочистість пройшла надзвичайно гарно. Піднесений настрої панував увесь час. Гарний пам'ятник, на якому, як мотто було взяті слова Ів. Франка: «Іх смерть життя разбудить в народі. Це початок борні, а не кінець», зробив прекрасне вражіння на присутніх, і сотенний натовп молвився, схилиючися перед пам'ятником тих, хто поклав життя своє за волю батьківщини.

Службу Божу правили трьохпаниотців, але без диякона, бо відомий москвофіл о. Боришкевич заборонив своєму дияконові взяти участь в панахиді, чим і викликав пізніше неприємний інцидент.

Після панахиди тувицькі парафіяне влаштували тут же на цвинтарі гучну демонстрацію своєму «душпастиреві», обзиваючи його московським прихвостнем то-що. Шкода, що бувають такі «духовні отці», та намагаються всіма способами зменшити значіння таких маніфестацій, як оця панахида.

Д.

З мистецького життя.

— Мистецька виставка у Львові. 20 вересня відкрилася у Львові в помешканню Національного Музею вистава українського сучасного малярства при участі видатних малярів французьких та італійських — Шарля Бляна, Бріяншона, Удо, Жанена, Северіні, Тоці та інших.

Ініціатива виставки належить групі молодих укр. малярів, що працюють у Парижі, які зуміли нав'язати стосунки з найліпшими представниками малярського світу у Парижі і користуються самим прихильним і симпатичним відношенням з боку цих останніх. Це видно хоч би з того, що такі визначні у мистецькому світі фігури, як Блян та Северіні вже раз виставляли разом з нашими малярами (в квітні 1931 р. в галерії Гіршман) і що їх імена фігурують поруч з Лагутенком та Перебийнісом в ініціативному Комітеті по організації вищезгаданой вистави в Національському Музеї у Львові.

З преси

— Париж, неділя, 1 листопаду 1931 року — ст. 1. — Гл. Л. Що справді діється в СРСР? — ст. 3. — О. Переяславський. Забутий пам'ятник першої української еміграції — ст. 7. — С. Перуджа — ст. 11. — Лист з Болгарії — ст. 14. — З життя у Югославії (лист з Смередова) — ст. 17. — В. С. З життя й політики — ст. 18. — Observer of the 3 життя й політики — ст. 21. — З преси — ст. 23. — Хроніка: З Великої України — ст. 25. — З життя укр. еміграції: У Франції — ст. 27. — В Болгарії — ст. 28. — В Польщі — ст. 29. — З мистецького життя — ст. 29.

Листопад — місяць Укр. Інвалідів

У тринадцяту річницю пам'ятного листопада 1918 року у ряді тих установ, що кличуть суспільність до матеріальної допомоги, зове інвалідська централа у Львові: **На допомогу інвалідам!**

Важкі матеріальні відносини прибили всіх і всюди, але в невиносимій скруті опинилися наші інваліди, бо громадянська жертвеність це їх одинокий рятуюнок. Місячні пенсії-ренти інвалідам від УКТОДІ по 10, 15, 20, 25, 30 і 35 золотих дотепер ледви вибавляють їх від голодової смерті. Не сміємо допустити, щоб і цю лепту УКТОДІ мусіло здержати. Не сподівайтесь, що другі за Вас пам'ятатимуть про інвалідів, бо зі самих Ваших сподівань помічі інвалідам не буде. Кожний думай, що помогти інвалідам повинен ти самий, хоч і не великою квотою, бо поміч інвалідам повинна бути всенародня.

УКТОДІ видає місячно на ренти інвалідам, протези, лікування, дім інвалідів 13.000 золотих і цю суму від укр. громадянства добути мусить.

Інваліди Укр. Армії, які поставили нас у ряді європейських націй, зложивши для суспільности та її ідеалу жертву крові, жертву здоров'я, жертву доживотного щастя, ждуть тепер матеріальної жертви від суспільности. Нехай ця жертва суспільности буде гідна жертви теперішніх інвалідів-борців Української Армії.

Чеками, розісланими з українською пресою, шліть свій дар українським інвалідам! Кого не стати на постійну місячну вкладку до УКТОДІ, хто не в силі частійше кинути лепту на інвалідів, нехай у місяці листопаді відмовить собі дрібної приємности у хосен українських інвалідів. Від доброзичливости всіх нас разом до укр. інвалідів залежить успішна й відповідна допомога, на яку наші інваліди заслужили посвятою для загального українського ідеалу.

УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО ДОПОМОГИ ІНВАЛІДАМ
у Львові, вул. Руська ч. 3.

Комітет Підтримки Української Господарської Академії при Спільці Українських Інженерів у Франції

закликає всіх українських громадян у Франції та українські організації до складання внесків у допомоговий фонд для zagrożеної в своєму існуванні Української Господарської Академії в Чехословаччині.

Гроші проситься надсилати на поштовий чековий рахунок:

Chèque postal 152825 — Paris,
Monsieur NECAJ Simon.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДЯНЕ!

Вступайте також особисто та вводьте ваші організації до яких Ви належите, звичайними членами або членами-протекторами Товариства Прихильників Української Господарської Академії в Чехословаччині!

Поплаток членський — 10 і 100 доларів.

До Хвального Українського Громадянства.

До Вп. п. Батьків та Опікунів учнів Української Реформованої Реальної Гімназії в Ржевніцях у Ч. С. Р.

У зв'язку з загальним скороченням державного бюджету ЧСР, викликаним економічною кризою, Міністерство Освіти намітило певні скорочення витатків по удержанню укр. шкіл.

Ця поважна ситуація поставила — кінцем минулого місяця — під загрозу саме існування Української Гімназії, бо була небезпека припинення її чинности вже з 1 вересня цього року.

З ініціативи організації, що близько стоять до справи Гімназії, а саме: Батьківського Комітету, Допомогового Комітету та Т-ва «Українська Рідна Школа в ЧСР» скликало було у Празі наради представників українських громадських та професійних організацій, що однодумно висловилися за широку акцію в напрямі збереження Гімназії як одиної вільної української середньої школи за кордоном. Уточнені цими зборами делегати інтерв'ювали як у відповідних урядових, так і у громадсько-політичних чинників, з'ясовуючи перед ними ту тяжку втрату, що її понесла б національно-культурна українська справа в разі закриття Гімназії. Ці виступи представників українського громадянства знайшли повне зрозуміння та ширий відгук як серед громадських чинників, так і в урядових колах ЧСР., які під час прийняття ними відпоручників українського громадянства виявили найвищу прихильність до справи нашого шкільництва. Вразно зазначено було тверде рішення зберегти Гімназію й надалі, не дивлячись на несприятливу ситуацію. Визнаючи потребу та доцільність існування української середньої школи подібно до таких же шкіл англійської, французької та російської, урядові чинники вказали однаке нашим делегатам на необхідність рахуватись з винищим фінансовим положенням, яке не дозволяє Міністерству Освіти відпускати для Гімназії кошти в тих розмірах, які необхідні для її нормальної чинности.

З цього проголошення п. Міністра для українського громадянства випливає подвійний моральний обов'язок: по-перше, глибока вдячність до чеського суспільства та провідних чинників чеської держави за їхню незмінну прихильність до нашої національно-культурної справи та щире бажання підтримувати цю справу і за несприятливих обставин сучасности, а з другого боку належна оцінка українським загалом цих позицій урядових кол Республіки та свідомо-глибоке розуміння своїх громадських обов'язків, що кличуть до моральної та матеріальної підтримки наших культурних закладів. Зокрема що-до Гімназії український загал у цілому, а батьки та опікуни учнів Гімназії в першу чергу, мають безсумнівний обов'язок у цю критичну та важливу добу дати докази свого справжнього заінтересовання справою Гімназії і довести, що питання про існування та дальший успішний розвиток одиної середньої української школи за кордоном є справді для них справою близькою і дорогою.

Отже цією своєю відозвою ми звертаємось з закликом до жертвенности цілого українського громадянства, а передусім до тих осіб, що по своїйму становищу батьків або опікунів не вирівняли дотепер (частково або навіть і в повній мірі) своїх залежностей перед Гімназією. Вважаємо, що в сучасний поважний мент вони мають поставитись з повною увагою до справи того шкільного закладу, який піклується національною освітою та вихованням їхніх дітей. Виконання цього обов'язку служитиме одним із тих моментів, які в сучасну переходову та критичну для Гімназії дсбу, коли закладаються нові правні та матеріальні підвалини її існування, поважно впливатимуть на справу забезпечення дальшої її чинности.

Ми кличемо Вас до виконання того обов'язку.

В. Приходько (р. в.), Голова Батьківського Комітету

М. Хлюр (р. в.), Голова Допомогового Комітету

Б. Лисяський (р. в.), Голова Т-ва «Українська Рідна Школа в ЧСР».

Ржевніці, Чехословаччина,
вересня 14. дня 1931 р.

Вийшла з друку
КНИЖКА
„СОЛОВЕЦЬКА КАТОРГА“

(документи) під редакцією Л. Чикаленка, 72 стор.

Ціна 1 зол. 50 грош. Чистий прибуток від продажу призначається на допомогу збігцям з Соловецьких островів.

З замовленнями звертатись по адресі: Варшава, Поввале 16, пом. 15. Книгарня УЦК.

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ
ТЕОДОР САВУЛА
У ВІДНІ

має на складі усі українські книжки, листівки, картини, мапи і укр. товариські значки. На бажання висилає свій великий ілюстрований каталог. Адресуйте:

Ukrainische Buchhandlung Theodor Sawula, Wien I. Riemerg. 2
Autriche.

Нова книжка поезій

Є. МАЛАНЮКА

„Земля й Залізо“

Ціна 10 фр.

Замовляти в книгарні «Тризуб», 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V)

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V

Tél. Danton 80-83.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагус — Комітет.

Адміністратор : Іл. Косенко

Le Gérant : M-me Perdrizet.
